

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Ушакова Маргарита Сергіївна**, 1998 року народження, громадянка України, освіта вища – у 2021 році закінчила магістратуру Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Виконала акредитовану освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та стратегічних комунікацій України № 118 від 27 червня 2025 року, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради:

Рощенко Олени Георгіївни – докторки мистецтвознавства, професорки кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського – голова;

Савченко Ганни Сергіївни – кандидатки мистецтвознавства, професорки, завідувачки кафедри композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського – рецензент;

Оболенської Марії Михайлівни – кандидатки мистецтвознавства, провідної концертмейстерки кафедри оркестрових духових та ударних інструментів, викладачки кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського – рецензент;

Офіційних опонентів:

Севериної Марини Юріївни – докторки мистецтвознавства, доцентки, професорки кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені І.П. Чайковського – опонент;

Катрич Ольги Тарасівни – кандидатки мистецтвознавства, професорки кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка – опонент

на засіданні 30 серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво **Ушаковій Маргариті Сергіївни** на підставі публічного захисту дисертації «Традиційне та інноваційне у стратегіях музичної творчості Розалін Тюрек» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано в Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та стратегічних

комунікацій України.

Науковий керівник: **СУХЛЕНКО Ірина Юріївна**, кандидатка мистецтвознавства, професорка, перша проректорка Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, робота містить науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень. Наукова праця є завершеною і самостійною, актуальність обраної теми обумовлено: визначальною роллю виконавства в структурі музичної комунікації культури Новітньої доби; нагальною потребою осмислення шляхів розвитку американського академічного музичного мистецтва ХХ століття; необхідністю заповнення наявних у вітчизняному музикознавстві лакун щодо становлення та розвитку виконавської бахіани ХХ століття, зокрема впливу на цей процес життєтворчості Р. Тюрєк. Вимоги щодо оформлення дисертації виконано.

Здобувач має 3 наукових публікацій за темою дисертації у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Ушакова, М. (2021). Клавійні інструменти в системі індивідуального виконавського стилю Р. Тюрєк. *Аспекти історичного музикознавства*, 24, 111–126. DOI: 10.34064/khnum2-2406.
2. Ушакова, М. (2022). Розалін Тюрєк та принципи її роботи з кодами барокового мистецтва. *Аспекти історичного музикознавства*, 28, 64–83. DOI: 10.34064/khnum2-2804.
3. Ушакова, М. (2024). Сучасна музика у стратегіях творчої діяльності Розалін Тюрєк. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 71, 24–47. DOI: 10.34064/khnum-7102.

У дискусії взяли участь, поставили питання та висловили зауваження:

Северінова Марина Юріївна – докторка мистецтвознавства, доцентка, професорка кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені І.П. Чайковського – опонент, із питаннями, зокрема:

Чи можна говорити про «інтерпретаційну етику» як невід’ємну компоненту комунікативної дії? Якою мірою інтерпретація є відповідальністю, а не свободою?

Чи свідчить широкий стильовий діапазон Розалін Тюрєк про формування особливого типу інтерпретатора-універсаліста, який не «зливається» зі стилем, а віднаходить в ньому власну філософію? Яку роль у цьому відіграє інтелектуалізм як виконавська категорія?

На питання здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила голову опонента. Зокрема здобувачка зазначила, що сприйняття мистецтва – це

індивідуальний процес і що виконавство стикається з ситуацією існування певних писаних та неписаних норм, які є основоположними для оцінки інтерпретацій аудиторією. Й коли виконавці свідомо їх порушують, це може викликати несприйняття аудиторією, хоч подібні інтерпретації у майбутньому і можуть стати еталонними.

Відповідаючи на наступне запитання, здобувачка звернула увагу на те, що тим інтерпретатора-універсала існував та продовжує існувати, а інтелектуалізм, на думку багатьох дослідників, є показовою ознакою виконавської творчості другої половини XX – початку XXI століть.

Катрич Ольга Тарасівна – кандидатка мистецтвознавства, професорка кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка із питаннями, зокрема:

Чи знайома була Р. Тюрек з сучасним мистецтвом свого співвітчизника, американського клавесиніста Ральфа Кіркпатріка, який також був «служителем» музики барокової доби, здійснив редакцію і видання сонат Доменіко Скарлатті, залишив звукозаписи Добре Темперованого Клавіру Йогана Себастьяна Баха і т. д.?

На питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили опонента, зокрема зазначила, що Р. Тюрек не залишила коментарів з приводу знайомства з творчістю Р. Кіркпатрика, однак дисертантка припустила, що вона була відомою піаністці, хоча музиканти і мали різні погляди у мистецтві.

Савченко Ганни Сергіївни – кандидатка мистецтвознавства, доцентка, завідувачка кафедри композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського із питаннями, зокрема:

У зв'язку з викладеними положеннями стосовно трактування понять «виконавець» та «інтерпретатор» і в намаганні вступити в дискусію з дисертанткою для уточнення деяких моментів у рецензента виникло питання щодо обмежень, які накладаються на інтерпретатора. З контексту дисертації цілком зрозуміло, що інтерпретатор має робити і які шляхи для реалізації своїх намірів він може обрати, питання полягає в тому, які «червоні лінії» він не може перетнути, що саме може виконувати функцію його обмежувачів?

Виокремлення параметрів, які впливають на формування стилю творчості інтерпретатора (виконавця) проковує в продовження цієї теми подискутувати щодо показників (маркерів) наявності цього стилю і критеріїв оцінки його здійснення, повноти, зрілості. Отже, друге питання можна сформулювати таким чином: за якими маркерами можна констатувати наявність стилю

творчості інтерпретатора (виконавця), і чи існують критерії, які б дозволили скласти уявлення про його, умовно кажучи, «якість»?

На всі питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили рецензента. Зокрема, зазначила, що «червоною лінією» для інтерпретатора є художня цілісність, загальна концепція, контури якої відображені у нотному тексті; їх порушення мають бути обумовлені відчуттям історичного контексту та художнім задумом, інакше вони можуть призвести до нелогічних та непереконливих інтерпретаційних рішень.

Відповідаючи на наступне запитання, здобувачка зазначила, що кожен виконавець є носієм індивідуального стилю, що проявляється у розумінні звукового образу інструменту, у репертуарній політиці, у принципах роботи з авторським нотним текстом, у взаємодії з публікою, і через ці маркери можна виявити базові параметри виконавського стилю; а якість визначається рівнем художньої цінності інтерпретаційної творчості.

Оболенська Марія Михайлівна – кандидатка мистецтвознавства, провідна концертмейстерка кафедри оркестрових духових та ударних інструментів, викладачка кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського із питаннями, зокрема:

Цитата з висловлюванням Р. Тюрєк зі сторінки 75: «Я вірю, що синтезатор врешті-решт наблизиться до статусу музичного інструмента з величезною перспективою для композиції та виконання. Композитори та виконавці мають дорости до його абсолютного потенціалу для того, щоб синтезатор зайняв своє місце в основному напрямку музичного мистецтва». Це передбачення справляє враження надзвичайно прогресивного й випереджального для свого часу. У зв'язку з цим цікаво було б почути вашу думку як дослідниці: наскільки, на вашу думку, сучасна виконавська та композиторська практика вже реалізувала той «абсолютний потенціал» синтезатора, про який говорить Р. Тюрєк? Чи бачите ви сьогодні підтвердження її прогнозу в музичному середовищі? І додаткове запитання: чи маєте ви власний досвід використання синтезатора як виконавського або експериментального інструмента, зокрема у роботі з опусами, створеними для традиційних клавішних інструментів?

На питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили опонента. Зокрема, зазначила, що синтезатор так і не став самостійним концертним інструментом і що прогноз Р.Тюрєк поки що не справдився; особисто дисертантка поки що не мала досвіду використання синтезатора у виконавській практиці.

Рощенко Олени Георгіївни – докторки мистецтвознавства, професорки кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського із питаннями, зокрема:

Якою мірою слід враховувати специфіку «звукового образу інструменту» (зокрема, фортепіано) у процесі практичного використання положень загальної теорії музичного виконавства при інтерпретації музичного твору?

Яким є домінуючий напрям у системі творчого універсализму Р. Тюрк?

На запитання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили голову спеціалізованої разової ради. Відповідаючи вона зазначила, що поняття «звукового образу інструменту» є одним із найважливіших у загальній теорії музичного виконавства, й звукозображальні та динамічні характеристики інструменту, особливості його звуковидобування впливають як на виконавський стиль, так і на композиторський задум певного твору; тому цей фактор обов'язково потрібно враховувати при роботі з нотним текстом.

Відповідаючи на наступне запитання, здобувачка зазначила, що домінуючим напрямом у системі творчого універсализму Р. Тюрк є всебічна популяризація спадщини Й.С. Баха.

Результати відкритого голосування:

«За» проголосували 5 членів ради,

«Проти» проголосувало 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Ушаковій Маргариті Сергіївни** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Олена РОЩЕНКО